

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 9/1 2020 s. 260-270, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ VE EDEBİYATLARI BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN, TÜRK LEHÇE VE EDEBİYATLARINA KARŞI TUTUM VE DAVRANIŞLARININ İNCELENMESİ (AZERBAYCAN TÜRKÇESİ ÖRNEĞİ)*

Cüneyt AKIN**

Sinan SARAÇLI***

Geliş Tarihi: Nisan, 2019

Kabul Tarihi: Ocak, 2020

Öz

Üniversite öğrencilerinin devam ettikleri bölümlerinden olan memnuniyetleri üzerinde birçok etmen söz konusudur. Öğrencilerin öğrenimlerine bağlı olarak sergiledikleri tutum ve davranışlar hem öğrenci hem de öğretim üyeleri açısından daha etkili eğitim sunulabilmesi için önemlidir. Bu çalışmada Türkiye’deki Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin, Türk lehçe ve edebiyatlarına karşı tutum ve davranışların incelenmesi yoluyla bölüm öğrencilerinin hazır bulunuşlukları ve bölümün hedeflerini gerçekleştirme düzeyi ortaya konulmuştur. Çalışma kapsamında öncelikle, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Pamukkale Üniversitesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Uşak Üniversitesi, Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları bölümlerinde öğrenim gören öğrencilere uygulanan ölçek formu ile gerekli veriler toplanmıştır. Sonrasında ise, öğrencilerin tutum ve davranışları ile demografik özellikleri göz önünde bulundurularak, çok değişkenli istatistiksel tekniklerle analiz edilmiştir. Çalışmada istatistiksel çözümlerinin gerçekleştirilebilmesi için SPSS ve LISREL paket programlarından yararlanılarak betimleyici istatistiklerin yanı sıra ilgili öğrencilerin tutum ve davranışları modellenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Çağdaş Türk lehçeleri ve edebiyatları, öğrenci tutum ve davranışı, faktör analizi.

* Afyon Kocatepe Üniversitesi, BAP 17.FENED.06 numaralı projeden üretilmiştir.

** Doç. Dr.; Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri Bölümü, cuneyt.akin@hotmail.com.

*** Doç. Dr.; Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, İstatistik Bölümü, ssaracli@aku.edu.tr.

**EXAMINATION OF MODERN TURKISH DIALECTS AND
LITERATURES STUDENTS' ATTITUDES AND BEHAVIOURS
TOWARDS TURKISH DIALECTS AND LITERATURES (EXAMPLE
OF AZERBAIJAN TURKISH)**

Abstract

There are many factors on the satisfaction of university students from the departments they continue. The attitudes and behaviors of the students depending on their education are important in order to provide more effective education for both students and faculty members. In this study, the students from Contemporary Turkish Dialects and Literatures department in Turkey, Turkish dialects and ready for the student section through the analysis of attitudes and behaviors towards literary presence, has been put forward and level realization of the objectives of the department. Within the scope of the study, necessary data were collected with the scale form applied to the students studying at the departments of Afyon Kocatepe University, Pamukkale University, Mugla Sitki Kocman University, Usak University, Hacı Bektaş Veli University, Modern Turkish Dialects and Literatures. Afterwards, students' attitudes and behaviors and demographic characteristics were taken into consideration and analyzed by multivariate statistical techniques. In order to carry out statistical analysis, using the SPSS and LISREL package programs, the students' attitudes and behaviors were modeled along with descriptive statistics.

Keywords: Modern Turkish dialects and literatures, student attitude and behavior, factor analysis.

Giriş

Azerbaycan Türkçesinin oluşumu, Türklerin Azerbaycan'a gelip yerleşmeleriyle başlamış, bu coğrafyada dilin işlenmesiyle birlikte, Azerbaycan Türkçesi özelliği kazanmıştır. Azerbaycan Türkçesinin edebî dil olma süreci ise, bu yerleşme sürecinin çok sonlarında gerçekleşmiştir. Bu konuda Türkologlar arasında çeşitli görüşler söz konusu olmuştur. Bazı Türkologlar (Togan, Ergin, Sumbatzade vb.), Azerbaycan'ın 11-13. yy'lerde Türkleştiğini ve Türkçenin bu yüzyıllarda yerleştiğini, bir kısmı ise (Kuzey Azerbaycan ve Rus Türkologların büyük bölümü), Türklerin milattan önceden bu yana Azerbaycan'da yaşadıklarını ve 3-7. yüzyıllarda Azerbaycan'ın Türkleşerek, Türk dilinin 7-8. yüzyıllarda sözlü dil halini aldığını düşünmektedirler.

Çağdaş Türk lehçeleri bağlamında düşünüldüğünde Azerbaycan Türkçesi, Oğuz grubu Türk lehçelerinden biri olarak, Batı Türkçesinin Doğu sahası içinde yer alan ağızlar topluluğu ve bu saha içinde gelişen yazı dilinin adıdır. Oğuzca'ya dayalı olarak 13. asırdan günümüze kadar kullanılan Batı Türkçesi'nin iki kolundan biri olan Azerbaycan Türkçesi, Türkiye Türkçesine en yakın lehçe konumundadır.

Türk Dünyası'nda ortak coğrafya, tarih ve edebiyatı bulunan ve Azerbaycan'ın merhum cumhurbaşkanlarından Haydar Aliyev tarafından 'iki devlet ve tek millet' sözleriyle özetlenen Türkiye – Azerbaycan ilişkileri, Sovyetler döneminde kesintiye uğrasa da birlik dağıldıktan sonra yeniden tesis edilmiş ve özellikle kültürel alanda güçlenerek, çok sayıda edebî ve ilmî eser, Azerbaycan Türkçesinden Türkiye Türkçesine, Türkiye Türkçesinden Azerbaycan Türkçesine aktarılmaya başlanmıştır.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte Türkiye'de kurulmaya başlanan Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları bölümlerinde Azerbaycan Türkçesi öğretilmektedir. Yukarıda

bahsettiğimiz yakınlığın bir neticesi olarak, Azerbaycan Türkçesi derslerini öğrencilerin kavraması, diğer lehçelere nazaran daha hızlı ve kolay gerçekleşmektedir. Çalışmada ortaya konulan ayrıntılı sonuçlar ile Türkiye’de bulunan Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları bölümlerindeki Azerbaycan Türkçesi öğretimi hakkında bir durum tespiti ve bu dersin daha etkili ve verimli öğretilmesini sağlamak için çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Yöntem

Araştırmada, veri toplama yöntemi olarak iki temel bölümden oluşacak anket kullanılmıştır. Anketin birinci bölümünde katılımcıların demografik özelliklerine yer verilmiş olup, ikinci bölümde ise öğrencilerin Azerbaycan Türkçesi dilbilgisi konulara karşı olumlu ve olumsuz tutum ve davranışlarını ölçmek için 5’li Likert tarzında (1. Hiç katılmıyorum, 5. Tamamen Katılıyorum) sorular içeren bir ölçeğe yer verilmiştir.

Kullanılan bu ölçekte Veyis’in (2015) çalışmasında yer alan sorulardan yararlanılmış ayrıca, alanında uzman kişilere danışılarak, araştırmacılar tarafından oluşturulmuş sorulara yer verilmiştir. Ölçeğin güvenilirliğini ölçmek için istatistiksel paket programlar yardımı ile Güvenirlilik Analizi, Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA), ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) uygulanmıştır.

Çalışma Gurubu

Çalışmada kullanılan veriler, 2017-2018 Eğitim Öğretim Yılı güz döneminde Afyon Kocatepe Üniversitesi, Uşak Üniversitesi, Pamukkale Üniversitesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi ve Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları bölümlerinde öğrenim görmekte olan toplam 1500 öğrenciye uygulanarak derlenmiştir. Hazırlanan ölçek Anket formlarında gözlemlenen doldurulmamış ve eksik bölümler çıkarıldıktan sonra analizler toplam 1342 öğrenci üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Derlenen verilerin analizi için SPSS ve LISREL paket programlarından yararlanılmıştır. Bu bağlamda ilk olarak ele alınan öğrencilerin cinsiyetlerine göre Azerbaycan dilbilgisi konusundaki olumlu ve olumsuz tutum ve davranışlarının cinsiyetlerine göre ortalama puan ve standart sapmaları Tablo 1.’de, sınıflarına göre ortalama puan ve standart sapmaları ise Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 1: Azerbaycan Dil Bilgisi, Cinsiyet Değişkeni için Tutum ve Davranış İstatistikleri

Tutum ve Davranış	Cinsiyet	N	Ortalama	Standart Sapma
Olumlu	Kadın	1031	3.7335	.91777
	Erkek	311	3.6160	.95093
Olumsuz	Kadın	1031	2.1906	1.02352
	Erkek	311	2.4980	1.06631

Tablo 1 incelendiğinde; ankete katılan öğrencilerin çoğunluğunun kadın olduğu ve bu öğrencilerin Azerbaycan Türkçesi dilbilgisi konusundaki olumlu düşünceleri için ortalama puanları 3.7335 iken, bu değer erkek öğrenciler için 3.6160 olarak belirlendiği görülmektedir. Bu sonucu yorumladığımızda, kadın öğrencilerin erkek öğrencilere oranla, Azerbaycan Türkçesi dilbilgisi konularıyla ilgili olumlu düşüncelerinin daha yoğunlukta olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 1 incelendiğinde; olumsuz düşünceler için ise kadın öğrenciler için puan ortalaması 2.1906 iken erkek öğrenciler için bu değer 2.4980 olarak hesaplanmıştır. Buradan

çıkartabileceğimiz sonuç ise, olumlu görüşleri birbirine yakın olmayan kadın ve erkek öğrencilerin, olumsuz görüşler söz konusu olduğunda bu aranın daha da açılarak, yaklaşık 0.30 oranında farkın oluşmasıdır. Şu hâlde, erkek öğrencilerin Azerbaycan Türkçesi'ne karşı daha baskın olumsuz bakış açılarına sahip oldukları sonucu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 2: Azerbaycan Dil Bilgisi, Sınıf Değişkeni için Tutum ve Davranış İstatistikleri

Tutum ve Davranış	Sınıf	N	Ortalama	Standart sapma
Olumlu	1	304	3.5216	.93323
	2	375	3.6638	.91826
	3	338	3.7982	.92422
	4	276	3.8284	.91431
	5	39	3.8120	.85528
Olumsuz	1	304	2.4095	.99267
	2	375	2.1893	.95735
	3	338	2.2992	1.15762
	4	276	2.1171	1.01867
	5	39	2.6546	1.13479

Tablo 2'de yer alan sınıf dağılımlarına göre verilmiş olan ortalamalara bakıldığında, Azerbaycan Türkçesi dilbilgisi konuları hakkında olumsuz düşünceye sahip öğrenciler için en yüksek ortalama değer 2.6546 ile 5. Sınıf öğrencilerine ait iken, en az olumsuz düşünceye sahip öğrencilerin, 2.1171 puanla 4. sınıftaki öğrenciler olduğu görülmektedir. Bu tespitlerden anlaşılmaktadır ki, başlangıçta Azerbaycan Türkçesi dilbilgisi konularına karşı görülen olumsuz bakış, özellikle 2. ve 4. sınıflarda 1. ve 3. sınıflara göre daha az olumsuz, 5. sınıfta ise, muhtemelen öğrencinin genel başarısızlığına paralel olarak, en olumsuz düzeye ulaşmıştır. Dolayısıyla, öğrencinin olumsuz tutum ve davranışlarını pekiştiren yaklaşımlardan uzaklaştırıcı ders anlatımı ve sınav soruları uygulanması doğru olur kanaatindeyiz.

Tablo 2'deki olumlu değerler incelendiğinde ise, aynı tablodaki olumsuzluk verilerinden farklı olarak, 1. sınıftan 4. sınıfa doğru olumluluk düzeyi sürekli artış gösteren bir durum gözlenmektedir. Dolayısıyla, olumluluk düzeyinin bu düzenli artışı, öğrencilere doğru öğretimin uygulanması durumunda, olumlu dönüşlerin söz konusu olacağını göstermiştir. 5. sınıflarda çok küçük oranda görülen düşü ise, genel başarısızlığın bir sonucu olarak görülebilir.

Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA)

Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) genellikle ilişkili olduğu düşünülen j kadar ölçülmüş değişkenin daha az sayıdaki k kadar gözlenemeyen değişken ile açıklanması için kullanılmaktadır (Henson ve Roberts 2006). Başka bir şekilde tanımlamak gerekirse, ölçülen j kadar değişkenin kendi ile oluşturduğu j×jkorelasyon / kovaryans matrisinin (R-matris) içerisinde yer alan bazı değişkenlerin indirgeme işlemi sonucunda gruplanarak ya da kümelenerek k kadar doğrudan gözlenemeyen değişken veya değişkenler ile ifade edilme sürecidir (Field 2005). Bu süreçte tüm işlemler R-matris üzerinden gerçekleştirilir. Analiz öncesinde elde edilen R-matris işlemlerden sonra yeni bir R matrise dönüşür. Açıklayıcı Faktör analizine bağlı oluşan sonucun kesinliği bu iki matris arasındaki farkın minimum düzeyde olmasına bağlıdır (Field 2005, Tabachnick and Fidell 1989, Çolakoğlu ve Büyükeksi 2014). Çalışmada kullanılan ölçeğe uygulanan AFA sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3: Azerbaycan Türkçesi Dil Bilgisi Ölçeğine Ait AFA Sonuçları ve Cronbach's α Değerleri

Faktörler/Maddeler	Faktör Yüğü	Özdeğ er	Açıklanan Varyans (%)	α
OLUMLU				
O1. Azerbaycan Türkçesi Dersinde dil bilgisi konuları anlatılırken mutlu olurum	.916	11.941	35.856	0.974
O2. Azerbaycan Türkçesi Dil bilgisi konularını çalışırken keyif alırım	.916			
O3. Azerbaycan Türkçesi Dil bilgisi konularını öğrenmek zevklidir	.915			
O4. Azerbaycan Türkçesi dersi içerisinde dil bilgisi konuları zevklidir	.913			
O5. Azerbaycan Türkçesi Dil bilgisi sorularını çözmek beni mutlu eder	.912			
O6. Azerbaycan Türkçesi Dil bilgisi sorularını çözmek bulmaca çözmek gibi eğlencelidir	.909			
O7. Azerbaycan Türkçesi Dersinde anlatılacak konu dil bilgisi olduğunda sevinirim	.905			
O8. Azerbaycan Türkçesi Dil bilgisi konuları eğlencelidir	.873			
O9. Azerbaycan Türkçesi Dil bilgisi kurallarına uygun cümle kurmak beni mutlu eder	.756			
O10. Azerbaycan Türkçesi Dil bilgisi konularını dikkatle dinlerim	.774			
O11. Azerbaycan Türkçesi dersi dil bilgisi sayesinde güzeldir	.771			
O12. Azerbaycan Türkçesi Dil bilgisi konuları basittir	.732			
O13. Azerbaycan Türkçesi Okulda anlatıldıktan sonra dil bilgisi konularını evde tekrar ederim.	.715			
OZ OLUMSUZ				
OZ1. Azerbaycan Türkçesi Dil bilgisi kurallarını bilmek gereksizdir	.930	10.040	42.647	0.981
OZ2. Azerbaycan Türkçesi Dil bilgisi kurallarına uyarak konuşmak beni rahatsız eder	.929			
OZ3. Azerbaycan Türkçesi Dil bilgisi konularını öğrenmek gereksizdir	.925			
OZ4. Azerbaycan Türkçesi Dil bilgisi kurallarına uymaktan hoşlanmam	.925			
OZ5. Azerbaycan Türkçesi Dil bilgisi kurallarına uygun yazmak benim için önemli değildir	.924			
OZ6. Azerbaycan Türkçesi Dil bilgisi konuları ilgimi çekmez	.918			
OZ7. Azerbaycan Türkçesi Dil bilgisi konuları sıkıcıdır	.903			
OZ8. Azerbaycan Türkçesi Dil bilgisi kurallarına uymak benim için önemsizdir	.898			
OZ9. Azerbaycan Türkçesi Dersinde dil bilgisi konuları anlatılırken dinlemem	.885			
OZ10. Azerbaycan Türkçesi Dil bilgisi konularını öğrenmek istemem	.844			
OZ11. Azerbaycan Türkçesi Dil bilgisi kurallarını ezberlemek bana sıkıcı gelir	.843			
OZ12. Azerbaycan Türkçesi Dil bilgisi kurallarına uygun yazmak beni tedirgin eder	.834			
OZ13. Azerbaycan Türkçesi Dil bilgisi kurallarını anlamakta güçlük çekerim	.812			

OZ14. Azerbaycan Türkçesi dersi dil bilgisi konuları anlatılmadığı zaman güzel geçer	.783
OZ15. Azerbaycan Türkçesi dil bilgisi kuralları diğer Türk lehçelerinin dil bilgisi kurallarından daha zordur	.755

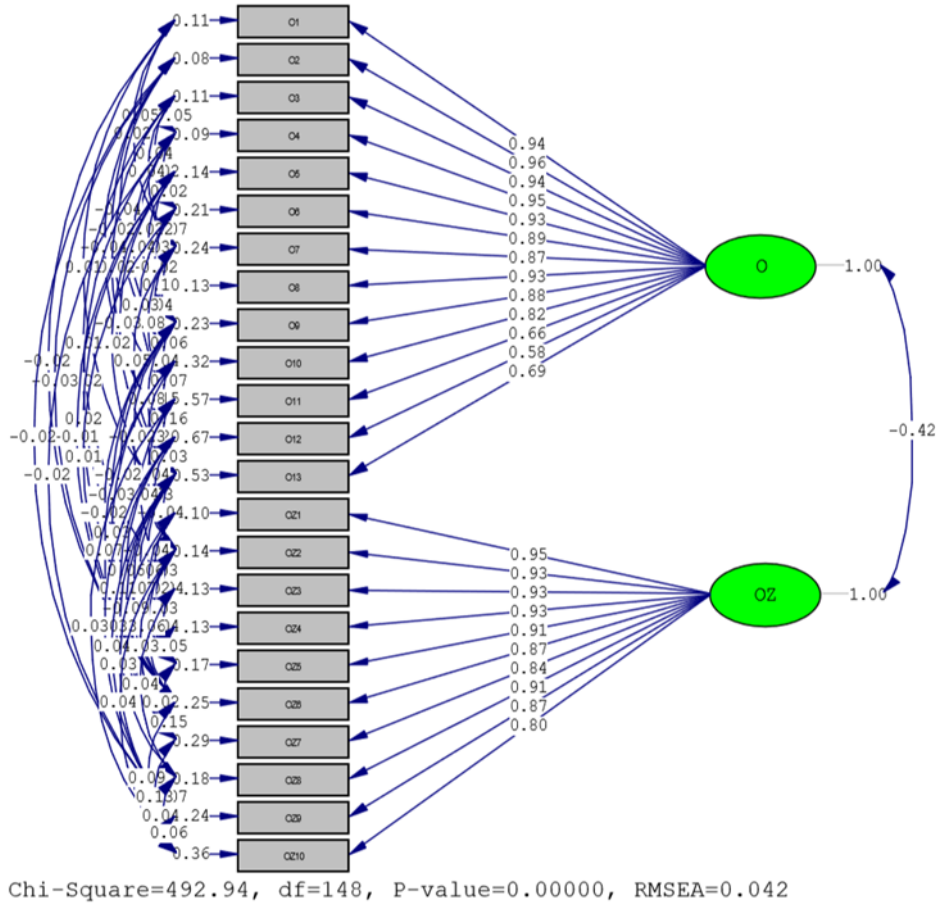
Tablo 3 incelendiğinde öğrencilerin Azerbaycan Türkçesi dilbilgisi konuları hakkında olumlu düşünceleri 13 madde ile olumsuz düşünceleri ise 15 madde ile açıklanabilmektedir. Açıklayıcı faktör analizi sonucunda bu iki faktör toplam varyansın %78.503'ünü açıklamaktadır.

Faktörler içerisindeki yükleri bakımından Olumlu Düşünceler için 0.916'lık yük ile O1 değişkeni, Olumsuz düşünceler için ise 0.930'luk yük ile OZ1 değişkenleri en etkili değişkenler olduğu görülmektedir. Her bir faktöre ait özdeğerler, varyans açıklama oranları ve Cronbach's Alpha değerleri de Tablo 3'te görülebilir.

Doğrulayıcı Faktör Analizi

Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA), bir belirleme işlevini, hipotez kurmaya yönelik bilgi edinilmesini sağlamaya çalışır. Bu özelliği ile AFA'ne yöntem türeten yaklaşım adı da verilebilir. Acaba belirlenen bu faktörler ile değişkenler arasında yeterli düzeyde ilişki var mıdır? Hangi değişkenler hangi faktörlerle ilişkilidir? Faktörler birbirinden bağımsız mıdır? Belirlenen faktörler orijinal yapıyı açıklamakta yeterli midir? Soruları AFA ile cevaplanamaz. Bu nedenle "Xi değişkenleri Fi faktörleri ile ilişkilidir" $i=1,2,\dots,k$. "Xj değişkenleri ise Fj faktörleri ile ilişkilidir" hipotezlerini test etmek için yararlanılan yöntem Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) adı verilir (Kalaycı 2006).

Öğrencilerin Azerbaycan Türkçesi dilbilgisi konuları hakkında Olumlu ve Olumsuz düşünceleri için yapılan DFA analizi sonuçları Şekil 1 ve Tablo 4'te verilmektedir.

Şekil 1: Azerbaycan Türkçesi Dil Bilgisi konusuna ilişkin DFA analizi sonuçları

Azerbaycan Türkçesi Dil Bilgisi konuları hakkında öğrencilerin olumlu ve olumsuz düşüncelerine ilişkin Şekil 7.'de verilen doğrulayıcı faktör analizi sonuçları incelendiğinde, ele alınan öğrencilerin olumlu düşünceleri üzerinde en etkili değişkenin 0.96'lık katsayı yükü ile O2 "Azerbaycan Türkçesi Dil bilgisi konularını çalışırken keyif alırım" değişkeni olduğu, olumsuz düşünceleri üzerinde en etkili değişkenin ise 0.95'lik katsayı yükü ile OZ1 "Azerbaycan Türkçesi Dil bilgisi kurallarını bilmek gereksizdir" değişkeni olduğu görülmektedir.

Çalışmanın uygulama kısmında yer verilen DFA sonuçlarına ilişkin uyum kriterlerinin yer aldığı Tablo 4. incelendiğinde tüm uyum kriterlerin mükemmel uyum sınırları arasında yer aldığı, dolayısıyla modelin istatistiksel olarak anlamlı bir model olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 4. Kurulan DFA Modeli için Uyum Kriterlerine Ait Değerler.

Uyum Kriterleri	Mükemmel Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	MODEL
RMSEA	$0 < RMSEA < 0.05$	$0.05 \leq RMSEA \leq 0.10$	0.038
NFI	$0.95 \leq NFI \leq 1$	$0.90 < NFI \leq 0.95$	1.00
NNFI	$0.97 \leq NNFI \leq 1$	$0.95 \leq NNFI \leq 0.97$	1.00
CFI	$0.97 \leq CFI \leq 1$	$0.95 \leq CFI \leq 0.97$	1.00
SRMR	$0 \leq SRMR < 0.05$	$0.05 \leq SRMR \leq 0.10$	0.029
GFI	$0.95 \leq GFI \leq 1$	$0.90 \leq GFI \leq 0.95$	0.96
AGFI	$0.90 \leq AGFI \leq 1$	$0.85 \leq AGFI \leq 0.90$	0.94

(Kaynak: Schermelleh-Engel et al., 2003).(RMSEA: RootMeanSquareError of Approximation, NFI: Normed Fit Index, NNFI: Non-Normed Fit Index, CFI: Comparative Fit Index, SRMR: StandardizedRootMeanSquareResidual, GFI: Goodness of Fit Index, AGFI: AdjustedGoodness of Fit Index).

Sonuç

Çalışmanın beş üniversitenin (Afyon Kocatepe Üniversitesi, Uşak Üniversitesi, Pamukkale Üniversitesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi ve Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi) Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları bölümlerinde öğrenim görmekte olan toplam 1500 öğrenciye uygulanmış olması, çalışmadan elde edilen verilerin çok sağlıklı ve sağlam olmasını sağlamaktadır kanaatindeyiz.

Azerbaycan Türkçesi dilbilgisi konuları hakkında olumlu ve olumsuz düşünen öğrenciler genel itibarıyla değerlendirildiğinde ise olumlu düşünen öğrencilerin düşüncelerinin, olumsuz düşünen öğrencilerden daha yüksek bir katsayıda gerçekleştiği dikkat çekici bir sonuçtur.

O1. Azerbaycan Türkçesi Dil bilgisi konularını çalışırken keyif alırım maddesi, 0,96 değer ile olumlu maddeler içinde en yüksek orana sahip madde olarak görülmektedir. Buradan şu anlaşılmaktadır; Azerbaycan Türkçesi dilbilgisi konuları, öğrencilerin çalışmaktan keyif aldıkları konulardır. Azerbaycan Türkçesi'nin bir Oğuz lehçesi, yani Türkiye Türkçesi'ne çok yakın bir lehçe olması, çalışma kolaylığını ve çalışmaktan keyif almayı sağlayıcı etken olabilir. Öğrenciler, dersi dinlemekten zevk almanın daha da ötesinde, derse çalışmaktan dahi keyif aldıklarını dile getirmektedirler.

OZ1 Azerbaycan Türkçesi Dil bilgisi kurallarını bilmek gereksizdir maddesi 0,95 ortalama ile en yüksek katsayıya sahip olumsuz madde olarak dikkati çekmektedir. Bu sonuçlar yorumlandığında, OZ4 Azerbaycan Türkçesi Dil bilgisi kurallarını bilmek gereksizdir maddesinin yüksek oranda olumsuz değerlendirilmesi, Azerbaycan Türkçesi derslerinde, dersin gramerinin ne kadar gerekli olduğunun daha ikna edici üslup ve ifadelerle anlatılmasının önemine işaret etmektedir diyebiliriz. Ancak bu durumda ortaya çıkmasında, Azerbaycan Türkçesi'nin aynı zamanda bir Oğuz lehçesi oluşu, öğrencilerin, Türkiye Türkçesi'yle hemen hemen aynı olan dilbilgisi kurallarının öğrenilmesinin gereksiz olacağı düşüncesi de etkili olmuş olabilir.

Kaynaklar

- Adıgüzel, S. (2012). Azerbaycan Türkçesi ve Türkiye Türkçesi arasında aktarma üzerine bazı problemler. *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 47, 51-56.
- AffinityBloc: Turkic Peoples. https://joshuaproject.net/affinity_blocs/24 [Erişim: 24.03.2017]
- Bıçer, N. (2017). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine yönelik “öğrenen özerkliği ölçeği” geliştirme çalışması. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (Teke) Dergisi*, 6(3), 1666-1678.
- Buran, A. Alkaya, E. (2004). *Çağdaş Türk lehçeleri*. Ankara: Akçağ.
- Çolakoğlu, Ö. ve Büyükekşi, C. (2014). Açımlayıcı faktör analiz sürecini etkileyen unsurların değerlendirilmesi. *Karaelmas Journal of Educational Sciences*, 2, 58-64.
- Devlet, N. (1999). *Rusya Türklerinin millî mücadele tarihi (1905-1917)*. (2.baskı), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Ercilasun, A. B. (1993). *Dilde birlik*. (2. baskı), Ankara: Ecdad Yayınları.
- Field, A. (2005). *Discovering statistics using SPSS* (2nd ed.). London: SagePublication
- Güzel, H. C. (2013). 300 milyonluk Türk dünyası. *Yeni Türkiye: Türk Dünyası Özel Sayısı*, 53, 224-230.
- Henson, R. K. and Roberts, J. K. (2006). Use of exploratory factor analysis in published research: Common errors and some comment on improved practice. *Educational and Psychological Measurement*, 66, 393-416.
- Heyet, C. (2004). Azerbaycan'ın Türkleşmesi ve Azerbaycan Türkçesinin teşekkülü. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 7-19.
- Kalaycı, Ş. (2006). *Faktör analizi. SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Şeref Kalaycı (ed.). Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Karasar, H. A. (2008). The partition of Khorezmand the positions of Turkistanis on Razmezhevanie. *Europe-Asia Studies*, 60(7), 1247-1260.
- Karasar, H. A. (2009). Türkiye’de “uzman” sıkıntısı ve stratejik düşünce kültürü. *Türkiye’de stratejik düşünce kültürü ve stratejik araştırma merkezleri: Başlangıcından bugüne Türk düşünce kuruluşları içinde* (s. 354-363) H. Kanbolat ve H. A. Karasar (ed.), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kemaloğlu (Kamalov), İ. (2013). Tatarlar ve Tataristan. *Yeni Türkiye: Türk Dünyası Özel Sayısı*, 9(54), 2013-2025.
- Kösoğlu, N. (1998). *Türk kimliği ve Türk dünyası*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Özey, R. (2013). Türk dünyasının coğrafyası. *Yeni Türkiye: Türk dünyası Özel Sayısı*, 9(53), 144-165.
- Roy, O. (2000). *Yeni Orta Asya: Ya da ulusların imal edilişi*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Schermelleh-Engel, K. Moosbrugger, H. and Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of Psychological Research Online*, 8(2), 23-74.
- Tabachnick, B. G. and Fidell L. S. (1989). *Using multivariate statistics*. California State University, Northridge, Harper Collins Publishers.

- Veyis, F. (2015) Türk edebiyatı dersine yönelik tutum ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkishor Turkic*, 10(11), 1609-1620
- Yıldırım, İ. (2015). *Türkiye'nin Türk dünyası politikaları: Bağımsız Türk Cumhuriyetleri ile ilişkiler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Yiğit, A. (2013). "Türk Dünyasının Demografik Yapısı", *Yeni Türkiye: Türk Dünyası Özel Sayısı*, C. 9, 53:199-223.

Extended Abstract

Recent developments in social sciences in the world reveal how important and necessary surveys and analyzes are in the social sciences. The study has more than one original value, common impact and added value. The first one is that the study has not been done before. Since 1992, quarter century and twenty shows with operations in Turkey close to the department of Contemporary Turkish Dialects and Literatures department in any work done so far to this name and purpose, it constitutes an original value. Second, this study of the curricula of Contemporary Turkish Dialects and Literature in Turkey section and to the identification of the map and the Turkish world languages and will allow widespread impact on shaping the cultural policies and will be subject to adding value to Turkish World relations with the improvements to be provided. With the data to be obtained, the student profile of these departments (cognitive, affective and behavioral) will be put forth and contribution will be made to the formation of the teaching system with the demand and demand of the students. widespread impact of the study, linguistic and cultural policies of Turkey for the Turkish Republic and the world's education system and improving the added value is expected to be created this way.

In the study, the Contemporary Turkish Dialects and Literatures department in Turkey, through the Turkish dialects and examination of attitudes and behaviors towards literature, priorities have been identified in compliance with the objectives of this section. In addition, it is aimed to determine how much the courses given in these sections serve the aims of the department and to contribute to the creation and development of the curricula. With the determination of students' attitudes and behaviors towards Turkish dialects, they will provide the instructors in these departments with the opportunity to develop a teaching method appropriate for these attitudes and behaviors. With the data to be obtained from this study, it will be easier to determine the Turkish and Turkish language and literature policies and evaluation meetings and workshops can be organized in the light of the available data in order to increase the interaction. Presenting the data to be revealed from the study in the related symposium-workshops and producing the article from the study will contribute to the field of science of Turkish dialects and literature.

There are lots of factors on the university students' satisfaction of the departments that they attend. Moreover, attitudes and behaviours that students adopt depending on their education are important for providing more affective education in terms of both students and academics. Through examining the attitudes and behaviours of the students studying at the Department of Modern Turkish Dialects and Literatures in Turkey towards Turkish Dialects and Literatures, the department students' level of readiness and the department's level of realizing its goals were revealed in the current study. As a result of the present study, it is thought to provide contribution to curriculum formation and development of a proper teaching method by detecting how much the provided courses serve the aims of the department. Moreover, it is considered that the identification of the Turkish World language and literature policies will get easier with the help of the outcomes obtained from the study.

In the scope of the current study, the required data were collected through a questionnaire from the students of the Departments of Modern Turkish Dialects and Literatures in Afyon Kocatepe, Pamukkale, Muğla Sıtkı Koçman, Uşak, and Hacı Bektaş Veli Universities and analysed through multivariate statistical analysis techniques by taking attitudes and behaviours of the students and their demographic properties into consideration. In the study, the students' attitudes and behaviours were modelled in addition to the descriptive statistics by benefiting from SPSS and LISREL packet programs in order to carry out statistical analyses. The obtained results were demonstrated in the related Tables and Figures. In this research, two main sections were used as the data collection method. In the first part of the questionnaire, the participants were informed about the gender and how many of them were in the

second class, while in the second part, the articles on cognitive, affective and behavioral aspects were included. The universe of study, students are composed of Contemporary Turkish Dialects and Literatures department in Turkey. These departments were chosen randomly among the students. In this context, time, cost etc. For this reason, the sampling method and the minimum sample volume calculated by means of the formula were determined. The data obtained were analyzed with the help of validity and reliability analyzes as well as descriptive statistics and finalized the research.